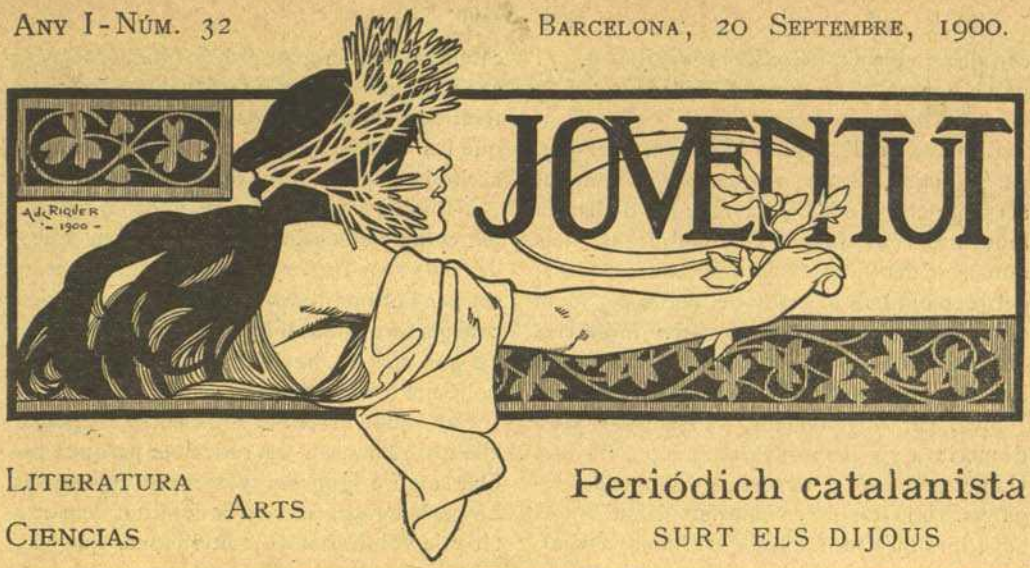
Any I-Núm. 32 Barcelona, 20 Septembre, 1900.



Literatura
Arts
Ciencias

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Número corrent. . . 10 céntims.
» atrassat. . . 25 »

SUMARI: Politichs d'explotació, per Emili Tintorer.—Las Sirenas y'ls Arbres de la Mort, per Trinitat Monegal—A la Nit, per Pompeyus Gener.—Posta de sol, per Rafel Nogueras y Oller.—L'idili del pastoret, per G. Zanné Rodriguez.—Anima en pena, per Adrià Gual—Lo gos de casa, per Angel Guimerá.—Las enamoradoras, per Enrich de Fuentes.—Florida, per Pere Martí y Peydro.—Gran basar parisench, per Oriol Martí.—Matinal, per Lluis Gispert.—Novas.

POLÍTICHS D'EXPLOTACIÓ

En tot Estat, ó societat politica constituhida, s'hi troban dos elements ben determinats: els que'n podriam dir dirigents, y'ls dirigits. Aquests son. industrials, comerciants, artesans, empleats de totas menas, artistas que viuhen de son trevall, etc., etc., es á dir, tots aquells que, essent átoms socials, se preocupan primerament dels propis interessos y sols indirectamente intervenen en la direcció moral y material del poble. Voluntariament viuhen dintre d'un Estat y's deixan governar y dirigir pels altres aportant de mal grat el seu concurs material en forma de tributs, contribucions, etc. En la vida politica del Estat son element passiu que, ja per egoisme, ja per incapacitat, no vol intervenir en la politica directora.

L'altre element el forman els politichs en el sentit estricte de la paraula. Filosófica y racionalment, tindrian d'ésser els privilegiats, de inteligencia clara y conciencia recta, els homes que voluntariament, ab desinterés y abnegació, s'oferissin pera dedicar bona part de sa activitat y de son talent, al perfeccionament y benestar del poble que pretenen dirigir. Aqueixos homes deuhen acceptar la honorable tasca com cárrega moral que sobre d'ells pesa perque son els més aptes pera soportarla, y deuhen dur una vida de sacrifici y abnegació á proba de ingratituts y desenganys.

Desde'l ministre fins al regidor rural, desde'l quefe de partit fins al darrer soci de cassino politich, desde'l director del gran diari fins al *gacetillero* dels petits, tots s'ofereixen al poble per'encaminarlo, y puig voluntariament s'ofereixen, tenen el dever de cumplir sa tasca demostrant dots excepcionals de inteligencia, honradesa, serenitat y abnegació.

Aquest es el politich ideal.

Prácticament, sobretot á Espanya, es ben diferent. En lloch d'ésser els politichs els homes més inteligents, més honrats y més desinteresats, son els que menos qualitats d'aquestas reuneixen; en lloch d'acceptar la tasca com un dever de conciencia, la solicitan com medi de satisfer sa vanitat é interessos. Per 'xó, poch á poch, el concepte *politich*, que tindria d'ésser sagell de virtut civi-

ca, s'ha convertit en *estigma denigrant*, y'l poble honrat s'acostuma á mirar ab recel y fástich á qui l'ostenta.

El poble catalá, áqui á Espanya, es el que, per sa major cultura, primer els ha conegut als politichs d'ofici, y ha renegat d'ells; ha renegat dels carlins y dels republicans, dels monárquichs lliberals y dels conservadors, dels explotadors directes del poble per medi del presupost y dels explotadors indirectes del poble pel diari. S'ha tornat positivista é indiferent, y'ls ha deixat sols.

Mes, per un moment, va semblar que's despertava y's disposava altre cop á lluytar. Una vegada més, després de tants desenganys, volia creure en la existencia d'homes superiors qu'honradament sabrian sacrificarse; una vegada més volia creure en politichs verdaders. Va ésser quan aparegueren homes d'enteniment clar y honrats que venian á predicar la nova doctrina, la doctrina serena de la reflexió que s'inspira en el bé del poble y en son amor á la patria, la doctrina clara, concreta y definida del Catalanisme, que's comprén en dugas paraulas: patria y moralitat; doctrina que no hi pensa en la forma de govern, perque totas son bonas si'ls governants son honrats; doctrina qu'entén la politica com ciencia de ben governar al poble, no com á art de ben explotarlo; doctrina, en fi, que proclama en veu alta que'ls enemichs declarats del verdader progrés y de la verdadera llibertat son precisament aqueixas *pandillas políticas* que tenen més en boca aytals paraulas.

El poble catalá comprengué sens dubte la excelencia d'aqueixos principis, y's despertaren las energias endormiscadas ensemps que's despertavan els rencors acumulats per las malifetas dels politichs d'ofici que comensaren burlantse dels catalanistas y acabaren, al veure l'impuls que prenian, espantantse al endevinar qu'en el Catalanisme hi ha tota la empenta, tota la virtualitat y tota la forsa que sols arriban á tenir las doctrinas qu'encarnan els grans ideals dels pobles grans y honrats.

Peró una vegada més el poble s'ha trobat en part enganyat. Al costat y confonentse ab els homes rectes, desinteressats y sencers, apareix un nou rebrot d'aquells politichs d'ofici. Son els *vibrions* de la politica catalana, son la gent *práctica* que renega de sos principis agenollada devant d'una rotativa; son els que defensan el negoci primer que las conviccions; son els que posan als accionistas per devant de las ideas.

Y'l poble catalá, práctich y experimentat, per culpa d'ells se'n ha tornat á casa á cuydar dels seus interessos privats, desesperansat per l'última llissó rebuda, tant més desconsoladora quant li han donada precisament els que més alt havian posat el crit contra'ls politichs d'explotació.

Peró quan el poble altre cop surti, serán ells els qu'haurán de retirarse; perque'l poble, sempre ignocent y sempre esperansat, ho perdona tot, menos la debilitat de carácter y la volubilitat de conviccions, que s'assemblan molt á la hipocresia.

EMILI TINTORER.

LAS SIRENAS Y 'LS ARBRES DE LA MORT

Segons las llegendas, entre'ls molts perills que corrian els viatjers, n'hi havia dos que'ls que feyan sa via ab previsió y coneixement podian, ab molta facilitat, salvar; y eran: las Sirenas y'ls Arbres de la Mort.

Ay dels pobres viatjers y mariners que ab fruició escoltavan el cant de la Sirena, creyent sentir la veu de sa aymada, esposa ó fill, y s'hi acostavan encisats! Ay d'ells! Al mar queyan pera no sortirne més, y la Sirena, després de rebre sa última alenada, tot seguit tornava á cantar per atraure d'altres.

Els que, fent sa via per la terra, cansats y assedegats, contemplavan ab alegria la ufanor del Arbre de la Mort, y atrets pel lleuger remor de sas fullas, que convidavan á reposar á un'ombra frescal, s'hi acostavan y á son peu s'ajeyan... ay d'ells! D'allá ja no'n sortian, sa mort era inevitable. Y l'Arbre, com si res hagués fet, continuava movent ritmicament sas fullas y mostrant sa ufanor per atraure novas víctimas.

Caminants de la Vida, escoltéu: també n'hi ha avuy de Sirenas, també n'hi ha d'Arbres de la Mort; mes no son pas las Sirenas mytológicas, ni'ls Arbres de la llegenda: son sers humans, son semblants vostres, que ab sas falagueras paraulas, que ab sos elogis

continuats y tal volta no prou merescuts, vos atrauhen y aprop d'ells vos aturan deixantvos escoltar sos cants de llohansa, dolsos á vostras orellas com l'oreig que bressa las fullas. Sentintlos, la vostra inteligencia s'adorm fins á quedar del tot inútil. Si á vostras orellas hi arriba la crítica sana y veritable, vos la fan menyspreuhar y rebutjar, donantvos á entendre qu'es filla de la enveja.

Si n'hi ha d'Arbres de la Mort! Si n'hi ha de Sirenas! No's poden contar! Mes ab el dit molts podrian senyalarse.

Uns, son els qu'ab ayre de protecció os volen dar ombra, y separarvos dels que os podrian avisar quan vos desviessiu del bon camí pera seguirne un altre que -qui sab ahónt conduheix!

Altres, *amichs* també, os omplen las orellas ab frases d'admiració y llohansa; y no creyent ells lo qu'os diuhen, os fan veure que sou un Geni quan no sou més que un talent per cultivar, ó que sou un gran talent, quan no sou més que una aprofitada mitjania.

Y altres, y aquests son els pitjors, que no os miran ni os rodejan més que com á un arbre alt y dret, per ahont, com eura malvada, se poden tot enroscantse enfilar, y lograr aixis que'ls vegin iguals que vosaltres en alsada, cosa que no podrian lograr may, puig nasqueren per arrossegarse tota sa vida com serps repugnants, y per semblar alts necessitan soca y brancas d'altri, ja que las sevas son febles y vincladissas. Y os cubreixen, y os tapan, y os xuclan la sava, fins que corsecats anéu morint poch á poch, sens haver donat els productes que de vosaltres podian esperarse. Y ells, si bé se'ls hi mor la part que s'ha aixecat ab vosaltres, mantenen vivas las arrels, y treuhen nous brots, que s'arrossegan y s'acostan á un altre arbre, per' enfilarshi y ab sos xuclets matarlo.

Fugiune, caminants, d'aqueixos perills! Fugiune d'aqueixos Arbres de la Mort, de aqueixas Sirenas que vos portarán á la impotencia tot afalagantvos! Feu com els viatjers experts, que al sentir el cant de la Sirena y'l remor de las fullas ombrivolas del Arbre de la Mort, giravan el rostre y's tapavan las orellas. Com nous Ulises, lligueuvos al pal de la modestia; com els séus companys, tapéu vostras orellas als mormulls de l'adulació, y obriulas á la crítica sana, malgrat que severa. No la contempléu l'ombra de la fatal popularitat, y seguiu vostre camí, fent via serens, sense torbarvos, y aixis arribaréu allá hont heu d'arribar.

En nostra terra també n'hi ha de víctimas del cant de la Sirena, també n'hi ha de víctimas del Arbre de la Mort; homes que prometian molt y qu'encisats pel cant, pels lleugers remors, y atrets per l'ombra fatal, han deixat adormir sa inteligencia fins á ser improductiva, inútil.

Caminants, seguiu vostra via tenint per lema'l *nosce te ipsum*. Y avant sempre!

Pensadors, escriptors, artistas: combateu-las aqueixas plagas. Ab vostre exemple salvaréu á molts que foran víctimas de sos encants malignes.

TRINITAT MONEGAL.

A LA NIT

Oh, NIT! Tu ets un dels grans estats passius que vivifican, Tu ets l'ausencia del Sol, com el Silenci es l'ausencia de la Paraula, y la Soletat l'ausencia dels Homes; peró ets d' aquests estats passius negatius, en que s'engendra y's germina, en que la forsa creix, perque permeten el descans pera comensar la lluyta, perque ab ells se recopilan energías pera continuar ab més empenta, fent aixis que'l ser no s'agoti.

Oh NIT SUBLIM! Benehida sigas! Tu calmas la febre que dona l'acció, y que continuada sense may parar produhiria la ruina del individuu assecantli las fonts d'ahont tota la humana activitat dimana.

Tu fas callar tot lo que no'ns fa pas res el que siga sentit, ó'l sentirho; Tu esborras las formas lletjas, importunas, ó cridayres, ó massa angulosas; y Tu tot ho suavisas, ho esfumas y endolceixes. Y'l Esperit, sense ser excitat per la cridoria de tot lo qu'es dur y xerrayre y té espinguet en lo gran Món extern que Tu evaporas, pot entregarse lliurement á las meditacions tranquilas y profondas.

Tot desseguida que Tu arribas, las nostras impresions, que venen dels objectes, se transforman. Se transforman, ó las transformo jo á mon grat sempre que vull; y'l meu poder creix y s'aixampla, puig puch fer que com-

pareguin sols aquellas que á mi'm convenen, y en el lloch que vull, y tantas ó tan pocas com jo'n necessiti.

El vent bufa y murmura y va rodant, tot buscantlas á las cosas que ja han desaparegut; y rondina. Peró jo las faig apareixe ab la invocació mágica dels Aris, fent venir al deu Foch, pare de la Llum Divina, en ma ajuda. Y la Llum me torna á fer la creació pera mi tot sol, y tal com jo la vull, y del color que jo la desitjo, intensificantme'ls objectes que jo més necessito que'm pareguin en el primer plan de la meva visió interna. Y d'aquest present d'un bon Titá, la Nit me'n fa apreciar las grans ventatjas. Oh Prometéu generós! Benehit sigas, que ab el teu present puch jo evocar las cosas! Y benehida sigas també, oh Nit Benfactora, perque'm suprimeixes las que no necessito, ó las que'm son perjudicials, ó que'm destorban!

Tu també donas clarors, oh Nit Serena, clarors suáus y tranquilas, clarors que calman las excitacions nirviosas. Tu evocas la Lluna que surt á véurens, donantnos, magnanima, la llum del Sol que á n'ella aquest li envia quan á nosaltres ens en priva, y aixis ens mostras una creació molt més poética. Y las ánimas assedegadas de poesia, surten á respirarla á plens pulmons, y's senten amorosas.

Y la Lluna plácida, y'ls milions de diamants que palpitan en la teva blavor fosca é infinita, forman una sinfonia que convida als cors á estimarse. Y las ánimas enamoradas s'ajuntan y's confonen, com els cossos que s'enllassan y's comunican las mutuas energias ab mil petons de foch, formantse aixis, de dos, aquell Ser únich dels primers Evangelistas, *mite are*, *mite zilin*.

Y'ls grans solitaris, qu'estiman quelcóm de més gran que un ser de l'altra meytat de nostra especie, mentres Tu regnas donan expansió al seu cor y somnian en universals armonias, y preparan la seva bona nova del Amor humá ó del Amor universal, pera'ls estats futurs, ja que l'Univers, al fi de comptes, sols es: *Amor* y *Sabiduria*.

Y aquesta llissó d'Amor, Tu'ns la ensenyas, oh Nit Clara, ab milions de sols per segón, y ab bilions d'astres, que si's sostenen encarrilats en las sevas órbitas, si rodan é iluminan, si tenen organisació y vida, es per la gravitació, nom que'ls astrólechs donan al inmens Amor Divi que fa continuar la marxa dels Universos.

Oh Nit Inspiradora d'Amor! Tu l'has inspirat sempre als cors inmensos. El bon Jesús, quan tu eras vinguda, orava pels homes, y'l dols Sant Francesch pels homes, pels animals y per las plantas.

Y aixis com infundeixes l'Amor, també ajudas la Sabiduria.

Oh Nit Tranquila! Tot calla quan Tu ets vinguda; tot, menos el vent que s'insinúa y gemega, y las fonts que barbotejan. Y'ls esperits grans, que també son fonts de creació continua, brollan més fort, y esparraman més feconda y profonda la creació de l'ánima.

Gracias á Tu, els Genis se comunican; y venen alhora els de tots els temps y de totas las terras; y's diuhen cosas que'l comú dels mortals may ha sentidas. Y Tu'ls evocas; y'l qu'elabora'l nou Esperit, el nou Evangeli, pot ésser penetrat de la llur ánima.

Tu, oh Nit Evocadora, ets la Mare d'un nou món, d'un món fantástich, devegadas molt millor que'l món real del dia: el món dels Somnis. Y si n'hi han de dolents y aclaparadors, ombras, pesadillas, com que son tas ficcions, quan Tu te'n vas te las emportas y'ns en deslliuras; y si son somnis d'ilusió, somnis ditxosos, encara que desapareguin ab Tu, ens deixan un flayre, un'aroma que perfuma tota la nostra vida al següent dia. Y es tan bonich somniar!... Mira: en ton regnat, y somniant despert, hi he sigut felis é hi fet las més grans cosas.

Tu ets la proba dels grans cors, oh Nit Solemne! En ton regnat senten por y tremolan tots els que no tenen l'ánima ben forta y la conciencia ben trempada. Peró'ls forts, els magnánims, els que portan la llum, qu'es energia, á dintre, no'n tenen pas de por, ni van á las palpentas. Els aspectes dramátichs ab que fas compareixe'l món, els extasian; las foscors els hi donan la calma serena; y fins en tas tempestats, se'ls alsa'l pit y respiran més fort y ample. Perque Tu ets la proba dels valents, de cos y d'ánima.

¿Cóm ho haurian fet, sense Tu, els proscrits, els que fugian de la persecució y la tirania? ¿Y'ls que urdeixen revolucions deslliuradoras? Si en ton regnat rodan els lladres y'ls assessins, com las hienas y'ls xacals al

entorn dels cementiris, també donas prudencia á tots, y'ls avisas de que's guardin, y fermin portas, que al fi la Vida es una lluyta, y l'interior humá ha d'ésser castell inexpugnable. Al que vulgui violarlo, mátal; tens dret á ferho!

Tu amaynas la calor ab ton buf refrigerant, fent desapareixe la xardor que'l Sol ens ha deixada; la calor malsana y xafogosa, mare de las infeccions, de las febres y de las epidemias. Y fas que passin las angunias y que la sanch s'atemperi y dongui calma.

Tots els sers inteligents, tots els grans sensitius, las ánimas d'artista, totas se troban bé en quant Tu arribas. Llur imaginació se sent més lliure, llur fantasia s'espandeix y vola, y vola tan lluny com pot, sense trobar res que la destorbi.

Tu fas dormir, oh NIT REPARADORA, y portas consell, y refás els organismes vius qu'en la terra palpitan. Y tant si trevallan molt, com poch, com gens, en ton regnat tots hi descansan, y surten nous y fortalescuts al arribar el dia.

Y als que no dormen, als que inspirats vetllan, y vetllan pera pensar ó per'estimarse, en quant te'n vas els hi deixas la son com á llegat preciós, la son que al arribar portas als altres. Y aixis per Tu'l món se reorganisa y continúa, y creix y's multiplica, oh MARE DE LAS GENERACIONS, puig la gran majoria s'engendran en ton regne.

Gloria á Tu, oh NIT AUGUSTA, que recopilas forsas pera'l nou dia! (1)

POMPEYUS GENER.

POSTA DE SOL

Havia anat á veure la posta de Sol desde'l cim sobirá d'una montanya, y creuhat de brassos devant del infinit, vaig contemplar la cayguda del dia. El Sol s'abaixá majestuosament darrera la serralada propera, tenyint d'un roig encés als deus de monstruosas formas fets d'encastellaments de núvols, que s'arrossegavan.

Els pins enxiquits dels boscos que coronavan la desigual silueta d'aquellas serras, semblava que cremessin en mitj d'un gran incendi.

El pla s'anava enfosquint y l'última llum rebotia contra'l espay asserenat á trossos.

Sever y majestuós, el castell enrunat s'alsava enllá d'enllá, á dalt de tot de la montanya més alta. Darrera d'ell, la nuvolada roja. El castell se destacava per fosch, trayent una claror de foch per sas grans finestras esbarrelladas y per sas vellas parets plenas d'esberlas y sense sostre, y á dalt de tot de la torra d'homenatje, qu'encara s'aixecava ardida, s'hi endevinava una volió d'aucellots de nit y d'escamots de bruixas . . .

. . . . . .

Els sorolls monótons de las esquellas dels remats cada cop se sentian més cap al fons de la vall, la veu dels pastors vibrava més velada, y la campana del poble petit y blanch que's difumia, omplia aquella hora santa d'una tristesa sublim y d'una pau solemniosa.

Y'l Sol s'enfonzá completament pera desvetllar nous dias y novas esperansas, cantant la gran cansó de la Forsa y de la Vida per demunt de totas las penas y alegrias de la Humanitat.

Y la rialla roja dels espays s'apagá lentament, tornantse en somriure somniador d'un rosa pálit; y totas las bocas del castell anaren quedant foscas y misteriosas com las sevas parets vellas y enrunadas, y la silueta de las serras prengué un to de baix daurat que hi feya bo ab el to blau y misteriós morat de totas las montanyas.

Y'ls pins, que semblavan tihons d'un gran incendi, quedaren prims, esbelts y somniosos com las columnas góticas d'un gran temple. Tota la Naturalesa sentia un esllanguiment suprém, una divinitat mistica, y la meva ánima s'omplia d'un benestar y d'un consol inexplicable.. . . . . .

. . . . . .

Tota la terra que veya la meva mirada, havia quedat completament fosca, y el Cel, ab sas inmensitats fondissimas y ab sos misteriosos é inacabables punts brillants, destacava per un blau clar de divinitat y d'armonia, darrera'ls núvols escampats com flochs de llana, que donavan un ayre de quietut y de reculliment á tot l'esfumat paisatje.....

Y en mitj d'aquell silenci august, el castell s'aixecava casi invisible dalt d'una montanya com l'ánima de las generacions mortas; y la cascata, despenjantse cap al fons de la vall,

(1) Del *Evangeli de la Vida.*

ressonava en mitj d'aquella quietut com la cansó de la bona dormida, com la non-non à la Naturalesa.

RAFEL NOGUERAS Y OLLER.

L'IDILI DEL PASTORET

La tarde se'n anava y'l cel s'omplia de rojors. L'*Emilio*, el pastoret andalús, ajegut mandrosament entre'l remat dispers; patia d'anyoransa, sota l'ombrívola verdor de las riberas catalanas, recordant el seu poble nadiu, llunyadá y pobrissim, que á tot'hora li evocava dolsas remembransas, embolcallantlo d'un buf suáu de melangia.

Orfe de pare y mare, vivint de caritats entre'ls pastors, trescava, al estiu, per las alterosas serras de Granada, y al hivern baixava á la *vega* hermosissima, mort de fret y de miseria: alashoras, brut y espellifat, seguia'ls pobles vehins, pidolant y rihent, menjant un dia y dejunant l'altre.

Y aixís va creixe, sense saber de lletra, esprimatxat y moreno, ab uns ullassos d'una vivor extraordinaria, que llensavan foch sota la espessa mata de cabells negrissims com ala de corb.

Als setze anys se va enamorar. Una noya del seu poble (ahont per etzar va tornar) el corprengué ab l'encis jovenivol y alegre que desprenia del seu ésser. Y l'amor brollá ab l'esclat abrusador d'aquella terra feconda, coberta per un cel blavissim y encesa per un sol inflamat.

—

Ben aviat comprengué'l seu estat d'abandono y de miseria. Va veures inútil pera'l trevall, rodolant pel món com fulla despresa que va sa-y-enllá, fins que seca y encartronada's desfá sota'l peu que l'aixafa.

Y l'aixafament final li inspirá un sentiment de terror y d'engunia. Y reculá devant d'ell, com devant d'un gorch negrissim, insondejable, que li oferis una mort espantosa. Alashoras la seva energia's revoltá. L'instint de vida maná imperiós en el seu ésser. Li van entrar desitjos sobtats de lluyta. Y vibrá en la seva ánima un clam heróich de joya, aixelabrat y aixordant, com un repich cristalli de campanas en dia alegre de festa.

Després se li obriren nous horitzonts, blavissims y enlluhernadors, ahont se perdia embadalit, dolsament acompanyat per ella, acariciats tots dos per l'ala de la felicitat terrenal.

Y baixant els ulls, va veures pobre, brut y espellifat, y plorá de rabia y de vergonya.

—

—Si vols venirten ab mi—li digué un dia un vell pastor catalá—menjarás bé y de diners no te'n faltarán. Correrás món y't farás home. Deu me'n reguart de viure, com tu, als setze anys gandulejant encara com un marrech!—

A l'*Emilio* li semblá que'ls núvols blanquissims estesos pesadament al horitzó li feyan pas; la visió se li engrandia desmesuradament, y la seva imaginació se l'emportava en un torbelli furiós de desitjos confosos y de prometensas vagarosas. Ideas mal definidas s'encreuharen en el seu cervell. El vell pastor li sembla un missatjer prodigiós de la Fortuna, ensenyantli'l camí delitós, peró enasprat, que conduheix á son sagrat temple.

Y va acceptar l'oferiment, sense condicions.

—

La tarde se'n anava y'l cel s'omplia de rojors. El fluviol d'un pastor de bous ressonava tristament entre'l remoreig suáu de las riberas, modulant un ayre antich y melangiós. El sol s'enfonzava darrera'l Montseny, llensant els últims raigs que's perdian en la transparencia grisa del cel, trencada per ratllas ataronjadas, vermellencas. Per tot arréu comensava la dolsa cansó del capvespre, flayrosa d'herbas camperolas. Y com si esqueixés un vel de fina boyra, Venus brillá poéticament, juntant la seva llum serena ab els darrers resplandors de la tarde moribonda.

—No hi ha res com l'ayre de montanya—deya'l vell pastor á l'*Emilio*.—Vares venir esgroguehit y flach, y ara't trobo roig y sá. Dona gust de véuret! Lo qu'has de fer, tan aviat com puguis, es apendre'l catalá, y á las festas, cap á saráu! Veurém si las noyas t'espavilan un xich y't treuhen aquest posat tristoy que no t'escáu gens bé. Tu ets nat pera estar alegre. Y ara, noy, recullim el remat y cap á casa, que'l sol ja es post.—

El vell pastor y l'*Emilio* tregueren el remat de las riberas envers la carretera blanca y polsósa, ahont els bens se llensaren tumultuosament, empaytats pel masti.

De prompte, d'un torrent proxim, sortiren dugas senyoretas y una senyora d'edat.

L'*Emilio*, al veure á una de ellas, la més morena, restá groch, sense poder dar un pas. Era la vera imatje de la seva estimada, peró embellida per una existencia més regalada y ditxosa. El seu rostre moreno y ovalat, d'una gran puresa de linias, apareixia alegre y maliciós, aclarit per la llum d'uns ulls hermosíssims. Un vestit blanch llistat de vert cubria'l seu cos elegant y fi; ab la má dreta brandava una ombrella de color de rosa.

Y quan las tres atravessaren la blanca carretera, perdentse poch á poch sota una arcada de vert fullatje, la imaginació del *Emilio* va volar molt lluny, al pais daurat dels seus somnis.

—

El tren va entrar á la estació del poble xiulant furiosament y escampant fumera que's destriava entre la boyra baixa y atapahida.

Llavors els qu'eran á la estació presenciaren una escena planyivola y alhora solemnial, perque sentiren en l'espay la marxa invisible de la Mort y respiraren el seu alé: dos pagesos baixavan del wagó de cárrega un bayart cubert ab una manta vermella. L'*Emilio* s'hi moria dessota.

La gent s'hi acostá, y un viatjer digué:

—Aquest pobre noy s'está acabant. Dos wagons han topat á la estació vehina y l'han trobat al mitj, perseguint á un xay esquivat. El metje ha dit que's mor d'una parálisis de cor. Pobret, quina llástima que fa! —

Y entre una doble renglera de rostres horroritzats va passar el convoy fúnebre. L'*Emilio*, ab els cabells revolts, blanch com la cera, agonitzava, y'l varen dur á la sala d'espera, ahónt voltat d'una munió esglayada, va morir silenciosament.

Y aixis va acabar l'idili del pastoret, pobra nota perduda d'Andalusia, ofegada en la calmosa pau de las riberas catalanas.

G. Zanné Rodríguez.

ÁNIMA EN PENA

Jo ja la coneixia de temps aquella hermita. De lluny molt lluny l'havia vista alguna vegada tot passant per aquells vols, peró no m'havia may cuydat de saber per qué la tenian tan abandonada, ni per qué la gent d'aquella terra sentia repugnancia fins de passarhi per la vora.

Un dia, anant á veure á la meva tia qu'habitava en el poble vehi, passada la vall de las oliveras me vaig esgarriar per falta de coneixe'ls camins (tan poch com feya que'l meu pare era metje del poble de més amunt), y sense saber per qué, vaig trobarme al peu mateix de la iglesieta, y per tafaneria vaig voler treurehi el cap.

Quina llástima feya! Tot semblava que plorés, que demanés socors á tants com avans la visitavan y qu'ara la deixavan del tot sola. La porta no més era ajustada. La pica de l'aygua beneyta estava seca del tot, com la boca d'un febrós. Las randas de las estovallas dels dos altanets laterals, penjavan esfilagarsadas y plenas de pols. El daurat de las sacras y las motlluras, ennegrit y verdejat per la humitat, havia talment pres l'aspecte de la miseria. Els pochs sants que s'hi veyan semblava que silenciosos fessin vetlla misteriosa al abandono que regnava per tot, y las robas de sas vestiduras, com las cortinetas de sarrells avans daurats, se movian ab una calma impertinent á mercé del vent qu'entrava pel finestral sense vidres que hi havia en la petita cúpula central, d'ahont, d'una barreta de ferro cayguda d'un costat, en penjava una cortina que recordava'l color blanch, de plechs encarcarats y replens de polsina. Com en desmay d'anyoransa, s'veya, en un recó privat de llum, la bandera insignia del santuari. La tela adomascada de tons avans acarminats semblava vista en el transcurs d'un somni: tant la emboyrava l'ambent del descuyt seguint aquells replechs viciats que recordavan un cayent d'aygua glassada; y'l sant qu'ostentava en la cima mitj queya desconjuntat, com si esperés d'un moment á l'altre pera ferse en terra.

Tot era quietut, tot inspirava meditació, y un aturdiment extrany. Se sentia xiular el vent, tant com aquell dia'n feya, y al trobarme sol en tal lloch y voltat d'aquells sants que'm miravan ab ulls empedrehits, vaig sentir ganas de fugirne depressa, y fins greu me va saber d'haverhi entrat. Ja me'n anava, quan dónant una mirada al tot, lo que se sol fer sempre al deixar un lloch, va topar ma vista ab l'altar major, que més privat de llum que'l reste, m'havia passat fins allavors per alt. Si tristesa m'havia fet tot lo qu'ara os he contat, més me'n va fer l'altar major, per ser el que sempre presideix y alli'l més abandonat y

trist de tots. Una sola Mare de Deu (la Dolorosa va semblarme qu'era), ocupava l'sitial del mitj. No se li veya la cara: no sé cóm els cabells li passavan pels ulls y li privavan la expresió del rostre; el cor de plata ab las set espasas, estava del tot caygut en sa mateixa falda, y demunt l'altar s'hi veya, feta un munyoch, la tovallola brodada, que, segons la posició de la imatje, devia aquesta tenirla á las mans.

No vaig poder més: no sé quina extranya sensació va produhirme tot alló, que me'n vaig anar depressa d'aquell lloch, y portat per una activitat desconeguda vaig arribar á casa la tia més aviat que de costúm, ab tot y qu'allá m'havia entretingut una bona estona.

Aixó va ferme creure que per aquell camí s'hi feya dressera, y vaig aprofitarlo al retornar, que ja era fosch y'm convenia fer via per por d'una nuvolada que de llevant s'acostava més depressa que jo no caminava. Y tant va ser aixis, que tot d'un cop va escabrosirse'l cel de mala manera, y al poch rato davan l'aygua per l'amor de Deu.

Quan va comensar á ploure ja veya la hermita, y al passarhi per devant, era tanta la pluja que queya que, fills meus, no vaig tenir més remey que ficarmhi pera lliurarme d'aquell desgavell d'aygua; y malgrat las mevas repugnancias hi vaig entrar, y encara gracias que trobés aquell aixopluch.

No crech pas haverme d'esforsar gayre pera fervos creure que no las tenia totas. Era pluja d'hivern la que queya, peró d'aquella de quan plou de gust. De mica en mica'l fret s'anava apoderant de mi, fins al punt que l'abrich que portava ja no'm servia de res, y ab el valor que sol dar la necessitat, vaig decidirme á ajustar la porta y assentarme en un dels banchs mal falcats, el més arreconat que vaig trobar, esperant qu'acabés de ploure y pregant á Deu que fos ben aviat.

Jo crech que de tanta por que tenia va venirme una son extranya, y al soroll somort de la pluja y al de més d'una gotera que per allá hi havia, vaig endormiscarme sense saber cóm. . . . . .

Y lo de després no va ser somni, vos ho juro. Va ser realitat, y no sé quina forsa va ajudarme á resistirho.

Al despertarme, la iglesia no era fosca. Al peu mateix del altar major hi havia un home agenollat, que tenia á la má un ciri encés. La claror era tremolosa, perque la má del agenollat també tremolava.

Tot d'una va aixecarse, y posant cuydadosament el ciri en un dels candeleros malmesos del altar, va senyarse, y comensá á caminar de genollons pel presbiteri, tot besant ab devoció tres tacas de sanch que s'hi veyan. Y's posá dret, y després se torná á agenollar com el primer cop, y va alsar els bras sos, y no sé qué va dir, tot ploricant de cara á la Verge. Y á la imatje se li van apartar els cabells de la cara, y va quedar mirant fit á fit al agenollat, que no podent resistir aquella mirada, va caure en terra, ab el cap amagat entre las mans.

En aquell moment la Dolorosa abrassava ab amor de mare á un vellet de cap blanch que de sobte va apareixe. Dos ángels de dalt del altar varen empendre'l vol cap abaix, hont aquell home havia caygut tapantse la cara, y agafantlo un per cada bras, de nou van posarlo de genolls, y l'un li va dar una branca d'espinas, y l'altre una capseta closa. Ell va besar la capsa, va darse tres cops al pit, y posantse la branca d'espinas al voltant del coll, á las primeras gotas de sanch el ciri va apagarse poch á poch. Y tot sentintse un petó de cap amunt y un rompre de plor molt fort de cap avall, que's perdia ensota, molt ensota, al temps que'l petó's perdia enlayre, enlayre... va quedar la iglesia sola com avans, sense que jo sapigués lo que'm passava, peró sentintme consolat d'una part al adonarme que una claror d'aubada'm venia á parlar del dia y m'acompanyava en la meva solitut y en la meva ignorancia.

Cap á casa vaig anarmen sense saber darme rahó de lo qu'acabava de veure. A casa, qu'havian passat molta ansia, els vaig dir que m'havia refugiat á la casilla del guarda termes durant la pluja.

Y de mica en mica vaig anar escudrinyant, pera poder treure alguna cosa en clar d'aquell misteri.

—

Fa pochs dias, he sabut que deu fer com uns deu anys que, no se sab per qué, un home va assesinar al bon capellá mentres deya missa á la hermita en dia de conmemoració...

Jo no sé si m'ho explico prou clar. Alló, per mi, era un'ánima en pena.

Quin martiri!... Deu nos en guart!

ADRIÁ GUAL.



LO GOS DE CASA

Pobre company! Me'n recordo com si'n fes quatre dias, y això qu'en aquell temps mos cabells rossejavan com la estopa en l'aspi de la Munda, y ara son tot cendra.

No sé pas si va ser ell ó jo qui primer vingué al món: sols puch dir que viviam l'un per l'altre, com dos enamorats, y millor encara, com Sant Roch y'l gos, qu'aixi'ns deyan pel poble.

Tot just clarejava y ja'l sentia remoures á la porta del meu recambró. Poch á poquet ficava, per la escletja que feyan las dugas batents, la pota bellugadissa que semblava la manona d'un infant dintre d'una mitjeta de seda, y després de ferla anar amunt y avall bella estona com si polsés las cordas d'una guitarra, d'un cop d'esquena obria aquella porta, y tan sobtat me'l veya dalt del llit, que may vaig poder esbrinar si era ell ó si era la claror descarada del sol ixent qui primer hi arribava. Ab quina pressa enfonzava'l cap en las robas calentonas del llit, fent l'endormiscat per por de las mevas entremaliaduras! Mes á fe que no li valia, perque jo l'engavanyava ab los meus vestits, li girava las orellas del revés, lo sardanejava sense pietat, lo bressava com al meu germanet petit, y, Deu m'ho perdó, fins lo senyava com á mi mateix, que prou feyna'm donava'l conseguirho.

Gayre bé tothóm se l'estimava á casa; no tant com jo, perque allò hauria sigut una casa de bojos; peró Deu n'hi dó pera'l pobre Galán, que no sabia cap ahónt girarse de feyna en l'hora de las festas, quan mos germans y jo arribavam ab lo pare de la vila. Qui tan mateix no se l'estimava gens ni gota era la Munda, la criada vella y mal amorosa que ja havia fet de seguidora al casament del avi y havia vist náixer al pare y á tots nosaltres, y qu'ara com ara de res servia, llevat de filar barroher y disputar á totas horas ab l'avia.

Si'l gos grinyolava, ja's podia ben dir que la Munda l'havia trepitjat ó que li havia aplanat entre cap y coll la filosa. Sentir al gos y reptar tothóm á la Munda, era'l nostre pa de cada dia. L'avia deya que la criada vella estava gelosa del gos perque jo l'estimava més que no pas á n'ella: mes com sempre disputava ab la Munda, jo'm creya qu'això eran malasvolensas; encara que ja podia tenir rahó l'avia, perque la Munda no's deixava de dir á cada punt qu'era pecat estimar tant á las bestias.

Tant me l'estimava, que un dia fins me'l vaig endur á estudi reconcolit sota la blusa. De cop tot anà bé. Vaig amagarlo en lo pupitre, tenint fort ab los brassos per por de que l'alsés ab una estrebada. Quan vingué l'hora d'escriure, jo, qu'havia tret lo tinter del encals, entre ganxo y ganxo, me'l contemplava á pler per aquell forat com se caragolava mandrós sobre'ls meus cartipassos. De cop tregué la punta del morro per aquella petita finestra rodona, y estornudá d'una manera tan ruidosa y extranya, que tota la

classe esclafi á riure. Lo mestre doná un cop de regle sobre la taula, obrint los ulls com dugas taronjas, buscant inútilment per tot arréu la causa d'aquell soroll. Jo'm vaig veure perdut, quan un xicotot que'm feya costat va alsarse, y ab veu d'espignet va dir á don Laureano:—*El senyort que tiene una bestia.* —Ja'm vaig veure la pedregada á sobre. Me cridá'l mestre, y'l pupitre no aguantat per mos brassos s'alsá ab estrépit, fent la seva aparició'l Galán com lo dimoni dels Pastorets, pera venir saltironant al devant meu, que per primera vegada li vaig negar l'amistat, girant la cara com si no'l conegués. Pobre company! Aixis com tantas vegadas nos haviam partit lo pa, aquella tarde'ns partirem los cops de regle; si bé ell se va escapar, y pera mi va ser casi tota la partida.

A la vesprada, quan lo Galán va venir á ferme festas, cúa baix, ab lo morro refregant las rajolas com si n'haguès fet una, quan era jo qui l'havia feta, li vaig preguntar á la mare, ab lo cor ple de tristesa y mirántmel ab compassió infinita, si'ls gossos també tenian Nostre Senyor y si al cel los tornavam á veure; y com que la mare cuytá á riure y la Munda va fer la creu reptantme per aquellas *blasfemias*, vaig corre á amagar lo cap en la falda de l'avia perque no vegessin com plorava.

—

Va ser una tarde de las més encesas del estiu. Lo poble feya la mitjdiada. Jo m'estava á la porta del carrer, oberta com á boca d'infern, donant pas á una ampla llengua de sol que xardorosa y enlluhernadora s'extenia per la entrada.

No més se sentia'l brunzir incansable d'alguna cigala esgarriada pels arbres de la plassa. Tot d'una vaig sentir tancadissa de portas, crits d'aquí enllá que no entenia, y passaren pel carrer xicots y donas corrent esparverats, tot girantse á mirar enrera com si'ls empaytessin. D'una revolada'm tragueren de la porta: era'l pare, qu'en quatre salts havia baixat la escala y's llensava carrer avall, armat de la escopeta, cridant á tothóm:—Tanquéu, que hi ha un gos rabiós!—

Un gos rabiós! Mon únich pensament va ser pera'l pobre Galán qu'en lloch veya. Vaig recasejarho tot de cambra en cambra: lo gos no responia á mos crits, lo gos no devia ésser á casa. Quina agonia va ser la meva y quin esvalotar y picar de peus. emprenentlas ab tothóm perque'm tornessin lo Galán, que ell no havia fet mal á ningú.

Quan altre cop vaig veurem á la entrada, ja la porta tornava á estar oberta, y... ja hi era'l Galán: peró en quin estat lo trobava! Sempre tindré devant aquell quadro lo més trist fins allavors de la meva vida. Allí hi havia'l meu pobre company, las orellas caygudas, lo pel erissat, tremolant com fulla al arbre, escorrentseli la sanch per dugas feridas en las que s'hi veyan marcadas las dents d'aquell gos maligne que, com á tants altres del poble, havia revolcat y carn-esqueixat al Galán, fugint camps á través per anar á morir qui sab ahónt. Tots los de casa'l voltavan sense dir paraula; mos germanets ploravan com jo; per la cara de la mare y de l'avia també corrian las llágrimas; lo pare's mossegava'ls llabis y picava ab un peu sobre las rajolas. Per sobre las espatllas de tots, aixecantse de puntetas, s'ho mirava la Munda, dihent entre dents no sé quinas parauladas. Vaig voler llensarme sobre del gos, qu'eran pera mi totas, totas sas miradas. Aquest moviment decidi al pare, y apartantnos á tots, fugi al carrer ab lo Galán, que si's plau per forsa'l seguia arrossegantse entre la pols que l'amagava als meus ulls.

La tarde s'havia tornat molt trista: bufava'l vent, y núvols negrosos com glopadas d'incendi comensaren á avansar pel cel com si perseguissin al pare. Jo seguia de lluny al Galán, tantost aturantme perque no'm vegessin, tantost corrent altre cop pera no perdrels de vista. Tiraren per un callaris d'alzinas que devallava á la riera; jo vaig agafar lo camí de dalt escayentmhi ben aprop d'ells sense que'ls hi fos fácil descubrirme. Allavors s'aturaren: lo pare va plegar una pedra, va ensenyarla al gos, y la tirá al mitj de la riera, atiantlo pera que anés á cullirla; peró al girarse'l Galán m'havia descubert y vacilava en creure al pare, mirantme ab ulls qu'haurian fet ablanir las pedras. — Aquí! Galán, aquí!—vaig cridar desesperat, sense saber lo que'm feya; mes lo pare, al sentirme, caragolant un renech, potser l'únich qu'havia dit en sa vida, més rápit que no pas lo gos, doná un bot enrera, engaltá l'arma y l'aviá contra la pobra bestiola, que á tomballons rodolá morta al fons de la riera.—A casa! —'m cridá'l pare ab veu que'm semblá l'udol d'una fera salvatje, tot girant lo cap perque no li vegés una llágrima que malhumorat y de revolada s'aixugá ab la mánega.

A la porta de casa, igual que cada tarde hi havia la Munda rondinant y fent voltar lo fus ab sos dits d'estenallas. Vaig passar corrents pel devant d'ella dihentli ab tota la amargor de la meva ánima de criatura:—Lo pare ha mort al pobre Galán: ja estaréu contenta!—

—

Qué llarga'm va ser aquella nit! Lo vent no s'amansí ni un instant, semblantme'ls seus udols en portas y finestras que'l gos no era pas mort, qu'havia eixit de la riera, y desde'l carrer me cridava. Fins vaig creure un instant sentirlo esgratinyar á la porta y véurel per una escletxa com posava'l cap de costat y ab un ull me mirava. Jo deya per ell totas las oracions que sabia, y á Nostre Se-

nyor li demanava que'm tornés lo pobret Galán, y en paga trencaria la guardiola per' abocarla tota en la bacina de las ánimas quan lo Coix passés ab ella pel banch de casa.

A la fi vaig trencar lo son; mes va ser pera tornar á veure al company de las mevas alegrias, voltat de núvols d'or y rosa, anant amunt, girantme'ls ulls amorosos. Ja's perdia en las inmensitats del cel quan va aparéixer al meu costat don Laureano armat d'una escopeta llarguissima; l'apuntá tot rihent, va fer foch, y vegi al Galán com queya desde las portas del mateix paradís. Jo li vaig extendre'ls brassos, mes ay, que m'arrossegá ab ell y'ns precipitarem en un abisme tot negre, ahont abrassats anavam cayent, cayent...

De cop me vaig despertar, y al veurem demunt del llit com sempre, entrant per las escletjas dels finestrons com cada matinada la llum del dia, me vaig creure que lo passat havia estat un somni, que'l gos era viu y que, com cada trench d'alba, vindria á obrir la porta del recambró per' omplirme á la seva manera de petons y salamerias. Y'l cor me saltá de goig al sentirlo que s'acostava, que com sempre esgarrapava la porta avans de obrirla; y... aquesta's badá per ultim donant pas á la Munda. A la Munda, que'm recomaná'l silenci, y'm feu vestir á tota pressa, y se m'emportá carrer avall sense saber jo ahónt me duya ni lo que'm passava.

Lo dia s'anava fent clar; encara las casas se veyan closas y'ls carrers solitaris. Jo la mirava de cúa d'ull; estava més groga qu'altres dias, mes sa cara, com de costúm, res me deya. Allavors vaig observar qu'anavam de dret á la riera y que la Munda portava un cabás y una aixada Una reguera de sanch nos guiá ahont lo gos se trobava. Vaig apartar d'aquell lloch la vista, de llástima que'm feya. Quan una estrebada de la Munda'm va fer girar, ja havia posat en son cabás al pobre Galán y empreniam la pujada de l'altra banda de la riera. Lo cami era estret; jo anava casi al darrera de la Munda donantli la má dreta, y ab la esquerra portava arrossegant l'aixada, que d'altra manera no podia; ella s'havia posat a coll lo cabás d'hont sortia penjollant lo cap del gos, que's balansejava á sobre meu al compás dels passos feixuchs de la Munda y de sos esbufechs de fatiga.

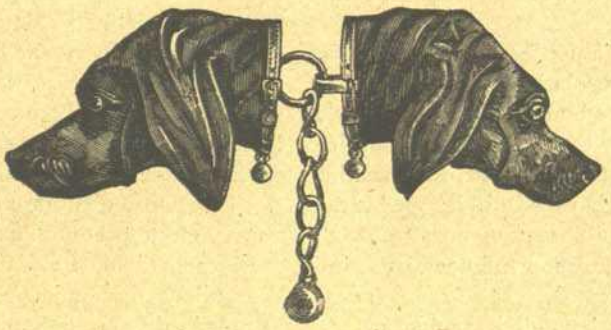
A l'altra banda del torrent hi havia'l cementiri del poble, qu'aparegué de sobte devant meu al cap de la pujada. Lo voltarem un tros, y al arribar á una de las parets per hont ulanosas guaytavan garlandas d'eura, la Munda deixá en terra la volguda cárrega, y's posá á cavar á sota mateix de la paret ab tal delit, que semblava li haguessin revingut las forsas de la jovenesa. Un cop que m'hi vaig acostar per'ajudarla á treure la terra, ab un ronch estrany que res d'humanal tenia m'aparta ab lo peu, y segui la feyna. Quan lo clot va ser fondo hi depositá'l Galan, s'aixugá l'abundosa suhor que per mans y cara li regalava, y aclofantse fins á pendre la meva alsada, me va dir baixet baixet que tot just vaig sentirla:—A l'altra banda d'aquesta paret hi ha'l nitxo de casa teva. Allí hi ha ton avi y tos germanets, y allí demá... ¿Oy que t'agrada que'l posém aqui dintre?—Y avans de respóndreli m'agafá la cara entre sas mans secas y terrosas, masegántmela ab sos petons llarga estona. Tot d'una engrapa altra volta l'aixada, y extengué la terra sobre'l cos del company de ma vida.

—

La Munda va viure encara molts anys, severa com sempre, havéntselas ab tothóm del mati al vespre. Quan anava á morir y ja no parlava, me vaig acostar á la espona del seu llit, y posant los llabis á frech de sa orella li vaig parlar:—Munda: ¿vos recordéu del pobre Galán, Munda?—Ella va fer que si ab lo cap y obrí'ls ulls, l'ultim cop, pera mirarme. Al ser morta li vaig dir al pare:—Vos vuy demanar una cosa: qu'enterrém á la Munda en lo nitxo de casa.—

Y allí reposa esperantnos á tots.

ANGEL GUIMERÁ.



LAS ENAMORADORAS

Un amich meu—poeta de vint anys—que s'ha enamorat d'una dona y no la entén, m'ha fet pensar en el temps aquell en que jo'm capficava en voler entendre á las donas que la gent ne diu *coquetas* y un diccionari las tracta de «donas de poca delicadesa, que tenen especial gust y vanitat en ser, á un temps, festejadas ó galantejadas de molts, y no corresponder á ningú». Are, que ja no m'hi amohino tant, quan se parla de donas res me ve de nou. Vareig saber que una antiga coneguda meva que primer fou ballarina, després rentinadora, després carnicera y després no sé qué, deixá manat en son testament que la enterressin vestida de monja: donchs no me'n vareig fer creus ni molt menos. Y es que vaig convencentme de que la dona, ser tan complex que'ls homes no tenim prou talent pera compéndrela, es la personificació del imprevist, d'aquell imprevist de que tan enamoradas están las noyas somniadoras; y crech que d'aqueix enamorament que senten per lo qu'ellas meteixas simbolisan, d'aqueix amor, donchs, per ellas meteixas, neix el Narcís fémella que tant esporugueix als pobres d'esperit pera qui no será may el regne de la Terra, neix lo que'n diuhen la *coqueta*, y que jo'n dich senzillament artista enamoradora.

Aquell meteix diccionari que las malparla afegeix que *coquetisme*, ó *coqueteria*, es «l'art, modo y vida de las coquetas». Aquesta definició ja's diu més ab la d'un diccionari francés que fan servir pera'l pensionat que dirigeixen, uns frares de Beziers, y ahont, definint la *coqueta*, ensenyan qu'es una dona «qui s'attache aux modre. qui cherche à plais». Donchs, si'l seu modo de fer y de viure es un art, y ab aquest art cerca agradar, ¿per qué no n'haig de dir jo artista enamoradora?

Es un art el d'aquestas donas rodejat de mil perills. Ella es sola la dona enamoradora, sola contra cent homes, contra milers de donas, y tots ells y totas ellas li tenen declarada guerra, els uns volentla dominar, las altras volent véurela prostituhida, que las donas son més rancuniosas que nosaltres y no s'acontentan ab veure mort al enemich, sinó que'l voldrian tancat derrera reixas, pera escupirli á la cara la bava de la venjansa.

Si'ls homes tinguessim el talent de las donas, las enamoradoras hi perdrian. Peró no'l tenim ni podém tenirlo, en primer lloch, perque som uns fatxendas que no desitjém sinó lluhir, mal que sigui bescantant, la penyora guanyada; y després perque volém dominar á totas horas, quan la gent ho veu y quan no ho veu ningú.

D'homes que coneguin la delicia d'uns amors ignorats dels badochs y'ls tafaners, y que vulguin que'l misteri duri, duri forsa, pera que'l plaher de l'abrassada sigui sempre dels dos enamorats y ningú més, pera que no hi hagi alenada estranya que's barregi ab el perfúm d'amor dels seus petons, n'hi ha ben pochs. D'homes qu'estimin pel goig d'estimar, sense ser uns exigents presumits que's creguin de bona fe que l'home es l'amo, tampoch n'hi ha massa.

Y per aixó'ns guanyan sempre las enamoradoras, ángels ab cabell ple d'aromas, y bocas postureras, que Deu Nostre Senyor ha posat al món pera curar, boy fent un xich de mal, als enamoradissos pocasvergonyas que, no més pel gust de tenir xicota y parlarne ab els companys, diuhen á las noyas macas que las estiman y'ls hi ensenyan á perdre la fe en l'amor.

Pera véncer á una dona enamoradora, els homes tindrian que fersen l'enamorat quan ningú més qu'ella ho veu; l'enamorat boig, ab llágrimas y gelosias, ab aixelabraments de noy y abrassadas d'home; y després, devant de la gent, fer com qui n'es un respectuós servidor y prou. Es un remey heróich, peró de molt bon éxit, perque precisament la enamoradora vol tenir *l'especial gust y vanitat* de rebutjar l'enamorat quan la gent el mira, fentli fer un trist paper, no pas pera rebaixarlo á n'ell, sinó pera poder fer ella un paper lluhit, el paper de reyna de comedia.

Las enamoradoras ne fan molta y ben sovint de comedia, d'aquellas que no's sab may si son de riure ó de plorar. Sempre, quan ab l'enamorat están devant de gent, ó quan d'ell parlan, fingeixen bon xich el menyspréu ab que'l tractan ó n'enrahonan, y molts cops, al veure l'efecte produhit, fins fingeixen la satisfacció que demostran. Sempre fan el paper d'orgullosa desmenjada, y devegadas el fan per forsa, pera que la gent no digui, pera que

no's mofin d'ellas al véurelas tractar á un home de diferent manera de lo que tractavan als altres, esferehidas de que hi hagi qui endevini que l'amor comensa á véncer l'amor propi. La superbia sola las manté.

La enamoradora sent el desitj de que la estimin, y quan está sola ab l'enamorat no fingeix sempre, no son sempre mentida aquellas miradas plenas de desitj, ni es fals l'impuls que porta'ls seus llabis frech á frech dels llabis del amant. Ella voldria que la estimessin y fins estimar, peró que no fos dit y el galán no tingués dret á estarne segur.

Y es un art tan dificil, tan arriscat, el que fa conseguir tot aixó, que s'ha de ser ángel ó dimoni pera lograrho, y las donas no'n son may de dimonis. Es un art que's converteix en ciencia quan la enamoradora es d'aquellas que rumian molt y no tenen altra cosa que fer que pensar quina'n farán. Aquestas converteixen l'art en ofici y no trian may l'enemich; tots els hi son bons, joves ó vells, macos ó lletjos, aixerits ó estúpits. Aquestas son donas d'aquellas que no tenen idea de la sensació que dona'l sentirse bressada per uns brassos forsuts qu'estrenyen com si amanyaguessin, de la cremor dels petons, del goig de defallir, ab el cap enterbolit y la sanch bullenta. Aquestas infelissas, setciencias enamoradoras, al donar una estreta de ma, al repenjar el bras, y al allargar els llabis, no fan més que seguir una recepta. Peró jo parlo de las altras, de las artistas de debó, de las que saben triar els enemichs y pera lluytar prefereixen els que, en cosas d'amor, la saben més llarga. Y com que quan lluytan es contra deu, vint, qué sé jo quánts, si vencen, tenen mes mérit.

El meu amich poeta ha conegut una hermosura rossa, tota ella mogudissa, de nas desvergonyit, llabis que fan glatir—y fins enllepoleixin—y ulls dels que miran mitj aclucats, com si no gosessin, y vestida sempre com las fadas d'are, que ja no van núas pels estanys ni portan els cabells desfets, ni arrossegan túnicas blancas las fadas del nostre temps, sinó que's cubreixen l'ondulat cabell ab garbell de rosas, y ab manyochs de cinta cenyeixen el cos cubert de vestits lleugers que transparentan la blancor del pit y'l somrosat de la espatlla, y tancan els peus en mallas de seda y en cuyro perfumat.

Era una enamoradora artista: l'art va temptar al poeta, y'l poeta la va estimar, tot volent ferli creure que no, tot creyentsho ell. Y ella, que de cosas d'enamoraments ne sabia més que tots els poetas junts, conegué tot seguit que'n faria lo que voldria, y l'ha trastocat. ¡Pobre poeta, que quan volia convertirse en aixó que'n diuhen home pràctich, ho feya malament, y ella se'n mofava; y quan la poesia governava las sevas paraulas semblava que demanés almoyna, y ella se'n reya! ¡Pobre poeta, que no sab compendre que'ls llabis que l'enllepoliren li deyan mentidas qu'eran veritats al moment de dirlas, veritats que's defeyan tot seguit, com bambollas de sabó!

¡Pobre poeta de vint anys, que no sab que hi ha donas d'aquestas que la gent ne diu *coquetas* y jo'n dich artistas enamoradoras, que, comprenent l'amor en un sentit més grandiós que nosaltres, els pobres d'esperit pera qui no será may el regne de la Terra, voldrian ser estimadas de molts y estimarne molts, y's daleixen per ferho, y no gosan perque no está bé, y perque las altras donas las creurian vensudas!

ENRICH DE FUENTES.



FLORIDA

L'amor germiná en mon cor
y brotá en ell una flor
que viu nodrintse ab l'ardor
d'un dols mirar — d'enamorada.
No mancantli aquest nodrir,
¡valgam Deu! té de florir
sempre esplendent, — sempre gemada.

—

Donchs ne sabs, mon amor ver,
tu, del cor bon jardiner,
torna'l meu afany en pler
tot temps mirantme — enamorada!
Y de ton esguart l'ardor
mantindrá la hermosa flor
sempre esplendent, — sempre gemada.

PERE MARTÍ Y PEYDRÓ.

GRAN BASAR PARISENCH

II

El París dels forasters.

Deya en mon anterior article que'ls francesos de provincia no miran ab gayre bons ulls la Exposició de París, perque sols á aquesta vila aprofita un espectacle que á ells, á més d'ocasionárloshi gastos extraordinaris. els priva de bona part dels ingressos acostumats.

Las exposicions han passat ja de moda. Multiplicats els medis de comunicació, els viatjes son més freqüents qu'antany, y ja no's necessita acudir al centre en una data precisa per'enterarse dels avensos de la Ciencia y de las Arts.

El parisench també renega de la Exposició que ve á pertorbar las sevas costums. El *boulevardier* se sent masegat per las empentas y trepitjadas de la massa ordinaria y barrohera, y veu invadida la seva casa per las collas dels parents de fora, als qui té d'acompanyar y divertir. La vida de París s'estanca. Se belluga més, peró no camina, y res passa de nou. Las llibrerias omplen sos aparadors de guias y álbums de vistas; els teatres donan, rescalfats, els éxits de las anteriors temporadas, y'ls diaris no parlan més que de robos, ó de ponts que s'ensorran... Els hostes que venen de fora'l treuhen de casa al parisench. Y tampoch se diverteixen ells, els infelissos. Suhats. capolats, entontits pel soroll aixordador de la via pública, prempsats per la gentada que invadeix passeigs y espectacles, explotats per tots y mal rebuts pels mateixos que'ls explotan, al entrar á la nit en son estret allotjament pagat á preu escandalós, exhalan un sospir de solatjement ensemps que de recansa pensant en la llar tranquila y endressada que varen deixar en malhora. Y buscan als vehins del seu poble, y s'apilotan com remat esporuguit, pera la comuna defensa.

Fa alguns mesos va publicar *Le Rire* una graciosa caricatura. Un foraster troba á un amich del seu pais, y li diu ab inmensa alegria: —«*Comment vous aussi à l'Exposition? Pigelet est arrivé hier. Nous allons le chercher pour faire une manille.*» — Y'l parisench també'l busca'l seu *Pigelet*, també l'anyora la seva *manille* acostumada, perque si es cert que no hi ha al món població més hospitalaria (per fora) que París, també es innegable que'l parisench anyora y está orgullós de la seva vila.

Si bé existeixen centres superiors de producció y cultura, cap com París ofereix la particularitat de ser el mercat universal per excelencia, un medi adequat més que pera la producció, pera la difusió dels productes. Ell accepta de bon grat tot lo bo que se li presenta, obra sas portas al qui posseheix un titul ben guanyat; peró sempre té una cambra reclosa y reservada, un santuari guardat al fanatisme, quinas parets, primas y transparents en apariencia, son més infranquejables que la muralla de Xina. Aixis com el mercantilisme, en mitj de la esplendent naturalesa de Suissa, prepara y combina escenas campestres, y paisatjes de vano pera enllunhernar als *touristes* babáus, de la mateixa manera París disposa simulacres que'ls badochs inconscients prenen per las lluytas veritables de la vida parisenca. Y tant com de impenetrable té d'atractiu. Ab quina ansia hi acudeix el jovenet que perque ja sab fumar sense marejarse creu que per ser home sols li manca ser viciós, é hi busca la realisació d'aquellas aventuras tan fácils qu'ha assaborit en el *Gil Blas!* Y'l *respectable* burgés que fuig de la serietat y ensopiment de la vida de familia y somnia ab conquistas que paga á tant l'hora (com els cotxes) al *foyer* de *Folies Bergère* ó al *Café Americain*, ab quina narració maravella á sos companys del *Circulo Mercantil!* Y la senyora improvisada que matará de gelos á las sevas amigas ab las magnificas (!) *toilettes* fetas á la moda de qualsevol, qu'ha comprat al *Louvre* ó al *Bon Marché!* Y la novell-casada qu'aprofita son viatje de nuvis pera veure aquellas obras prohibidas per la seva mare (quin argument s'ha fet explicar per alguna amiga casada ó més despreocupada), ó per'anar á sopar ab el seu marit en un *cabinet particulier* del *Café Riche* ó la *Maison Dorée*, y que s'esborrona ab maliciosa satisfacció si sospita que'l *garçon* l'ha presa per la *querida* del seu espós!... Tant atractiu té'l pensament de que s'ha fet una *calaverada!*

Ara més que may se precisan els contorns de las dugas classes que forman el París *al*

us dels forasters. Ladels venedors, ab l'amabilitat del comerciant que vol despatxar el género, y la dels compradors, ab la resignació del que's deixa enganyar á gratsient. *Bibelots* y *cocottes*, tan falsos y buyts uns y altres, com vistosos exteriorment: veusaqui'ls articles que ven el gran Basar de Paris.

El verdader Paris, aquest sols pertany á alguns privilegiats. Y no'ls creguéu als *snobs* que hi van pera *descubrir* una forma nova d'art ó de corbatas, ni als artistas bohemis que hi van á vendre quadros que ningú'ls hi compra. Son tan forasters com els que hi van pera pujar á la torre Eiffel.

Lo que té Paris de serio en Arts y Ciencias, aixó es lletra morta pera'ls visitants rutinaris.

Peró malgrat tot, cal venirhi, perque aqui tot es gran, fins els vicis, y palpita en l'atmósfera l'alegria y'l goig de viure, y's respira molt millor en aquest gran Basar, lluny de las mesquinas murmuracions de rebotiga, ab sa petita moral y sas baixas passions.

ORIOL MARTÍ.

París, 9 septembre, 1900.

MATINAL

Quan me despertan, cantant festosas,
las aurenetas prop del balcó,
y'l sol m'envía sas llums hermosas
filtrant pels vidres del finestró,

ple de desfici per veure'l día
que's desensonya blau y rosat,
obro ab má trémola per l'alegría
la balconada de bat á bat.

Y aspiro'ls ayres de matinada
que al entorn sento frisar inquiets
gronxant els cántichs de l'aucellada,
perfums y besos y amors secrets.

Mos ull s'empapan de llum que vessa
com en cascatas per tot arréu,
y un somni d'éxtassis l'ánima'm bressa
com á la barca la onada breu.

Beneyta sía la matinada,
l'esclat bellíssim del jorn ixent!
Beneyta sía la nova albada
qu'empeny las ombras cap á Ponent!

LLUÍS GISPERT.

NOVAS

Hem rebut la llista de la companyia qu'ha d'actuar en el teatre Romea durant la próxima temporada cómica, quina inauguració deu efectuarse'l dia 22 del corrent mes.

Figuran com á directors els senyors Capdevila, Goula y Soler. Entre'ls restants artistas hi ha las senyoras Monner, Clemente y Sala, y'ls senyors Fuentes, Santolaria, Virgili y altres, en sa majoria ben coneguts del públich d'aquell teatre.

S'anuncian estrenos d'obras de reputats autors, com *Las Finas*, d'en Guimerá; *La Rosella* y *La Gabia d'or*, de l'Iglesias; *El si de las noyas*, d'en Llanas, y altras d'en Vilanova, en Picó y Campanar, en Ramón, en Baró, en Rocamora, l'Aladern, etc., etc.

—

L'homenatje que Blanes dedicá al malaguanyat patrici y literat Joseph Cortils y Vieta, resultá solemne.

El dia 9 del corrent se descubrí en aquella vila una lápida recordatoria y's posá'l nom del escriptor á un carrer, celebrantse una funció religiosa y una vetllada necrológica en que hi prengueren part elements valiosos del Catalanisme militant y de la literatura y bellas arts, com son el president de la Unió Catalanista y els vocals de la mateixa senyors Folguera y Durán y Botet y Sisó; en Ruyra y Oms, l'Aureli Campmany, y altres. La part musical aná á carrech del mestre Masó Goula, que ajudat de la senyoreta Vila interpretá selecta colecció de cants populars ab altres del propi mestre Masó.

Blanes guardará grat recort d'aquell acte.

—

S'ha publicat el primer volúm de la «Biblioteca Nueva», que porta 'l títul de *Cuentos* y'n conté una serie, deguts á la ploma de don Francisco de A. Soler. Preu, 50 céntims de pesseta.

—

Se'ns ha enviat el Catálech de la Llibreria de Joan Bta. Pons y C.ª, en comandita, quin nou local fou inaugurat, com ja diguerem, el 12 del corrent.

En dit Catálech, decorat ab vistas de Catalunya y del extranger, reproduccións d'obras artísticas, etc, s'hi troban tota classe de llibres d'art y ciencias, bastants á satisfer á un bon bibliófil.

El recomaném á nostres llegidors, remarcant la importancia de la casa Pons y C.ª, que compta ab corresponsals en las primeras poblacions d'Europa y América.

—

La Comissió organisadora de la sessió necrológica en honor d'en Francisco Lapor-

ta, ns comunica que dita sessió tindrá lloch el 30 del corrent á las 9 de la nit, en el local de «La Familiar Obrera» de Sans, llegintse diversos elogis al finat que li dirigeixen reputats mestres de música de Catalunya, y executantse varias pessas instrumentals d'en Laporta, entre ellas la darrera composició coral que va escriure y que será interpretada per la societat «Euterpe.» Com á final, 150 individuus de diferentas associacións corals de Sans y Hostafranchs cantarán una *Elegía*, que'l mestre Sadurní ha escrit expressament pera aquest acte.

Agrahim la invitació que se'ns ha dirigit.

—

Com ja diguerem fa algunas setmanas, ha quedat complertament agotat el número primer de JOVENTUT, essentnos impossible complaure á las personas que'n solicitan exemplars.

Torném á advertir que'ns proposém ferne una nova tirada (cap á últims d'any), y entre tant mantenim oberta la llista dels senyors que solicitan dit número pera completar sas coleccions.

Del número «Antecedent» ne quedan molt pochs exemplars.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311



SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n fará crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.